

VOLVOX GLOBATOR

Baudelaire Charles
ÁSEŇ o HAŠIŠI

ISBN 978-80-7511-033-6 (pdf)
ISBN 978-80-7511-032-9 (epub)

I.

ZÁLIBA V NEKONEČNU

Ti, kteří dovedou pozorovat sami sebe a udrží si své dojmy v paměti, ti, kteří si jako Hoffmann dovedli sestrojít duševní barometr, ti jistě na pozorovatelně své mysli zaznamenali doby krásného počasí, šťastné dny a rozkošnické chvíle. Jsou dny, kdy se člověk probudí a jeho duch je mladý a svěží. Sotva se jeho víčka zbaví spánku, který je sklížil, objeví se mu vnější svět v mohutném reliéfu, s podivuhodnou čistotou obrysů a podivuhodným množstvím barev. Duševní svět otevírá své širé perspektivy plné nových jasů. Člověk, kterému se tohoto blaženství dostalo, které se však tak málokdy dostavuje a brzy pomíjí, cítí, že je více umělcem a že je zároveň i spravedlivější, zkrátka ušlechtilější. Ale v tomto výjimečném stavu ducha i smyslů, který bez nadsázky mohu nazvat rajským, když jej porovnám s těžkými temnotami všedního, každodenního života, je nejzvláštnější to, že ho nezpůsobila žádná zcela zřejmá a jednoduše definovatelná příčina. Je to snad výsledek zdravé životosprávy a moudré diety? To je první možnost, která se našemu duchu nabízí, jsme ale nuceni přiznat, že se tento div, tento jakýsi zázrak, často objeví tak, jako by ho způsobila nějaká vyšší, neviditelná moc mimo člověka, a to poté, kdy jsme svých tělesných schopností zneužívali. Je to snad odměna za usilovné modlitby a duchovní horlivost? Je jisté, že neustálý vzlet touhy a vzepětí duševních sil k nebi by mělo být nejvhodnějším způsobem života, aby se takovéto nadsmyslové, tak skvoucí a slavné zdraví utvořilo; ale co v tom vězí za absurdní zákon, že právě takovéto zdraví se někdy objeví

po hříšných orgiích obrazotvornosti a po sofistickém zneužívání rozumu, které se má k náležitému a rozumnému užívání asi tak jako krkolomné kousky ke zdravému tělocviku? A tak raději považují tento abnormální stav za skutečnou milost, za kouzelné zrcadlo, ke kterému je člověk přizván, aby se v něm viděl krásný, totiž takový, jaký by měl a mohl být; za jakési andělské povzbuzení, za volání k řádu, pronesené zdvořilým způsobem. Dokonce i jistá spiritualistická škola, která má své představitele v Anglii a v Americe, pokládá nadpřirozené jevy, jako je zjevování se příznaků, strašidel atd., za projevy boží vůle, které se snaží probudit v lidské duši vzpomínku na neviditelnou existenci.

Ostatně tento kouzelný, zvláštní stav, kdy jsou všechny síly v rovnováze, kdy obrazotvornost je sice zázračně mohutná, ale nevěleče za sebou náš smysl pro mravnost do nebezpečných dobrodružství, kdy vzácná senzibilita není mučena chorými nervy, které jsou obvyklými rádcí zločinu nebo zoufalství, stav, kdy tento zázračný stav nemá předběžné příznaky, je nepředvídaný jako příznak. Je to jakási návštěva, ale návštěva pouze občasná a kdybychom byli moudří, měli bychom z ní čerpat jistotu, že lepší život existuje, a naději, že ho dosáhneme, budeme-li denně cvičit svou vůli. V tomto rozjasnění mysli, v tom vytržení ducha i smyslů viděl určitě člověk všech dob nejvyšší blaho. Na mysli měl jen bezprostřední rozkoš a bez ohledu na to, že porušuje zákony svého těla, hledal v přírodních vědách, v lékárnictví, v nejhrubších nápojích i v nejjemnějších vůních, pod každých podnebí a za každé doby prostředky jak uniknout, byť jen na pár hodin, ze svého přebytku uplácáného z bláta, a jak praví autor Lazara: „*uchvátit na chvíli ráj*“. Ano, i lidské neřesti, třebaže je pokládáme za tak hrozné, dokazují zálibu člověka v nekonečnu, i když jen

tím, že jsou tak rozšířené. Tato záliba si však často splete cestu. V přeneseném smyslu bychom mohli převzít lidové pořekadlo *Všechny cesty vedou do Říma* a uplatnit ho pro svět mravní. Vše vede k odměně, anebo k trestu, což jsou dvě formy věčnosti. Lidský duch oplývá vášněmi; má jich tolik, že by je mohl rozdávat, abych užil jiného triviálního úsloví, ale tento nešťastný duch, jehož přirozená zkaženost je stejně velká jako jeho náhlá, téměř neuvěřitelná schopnost křesťanské lásky a nejpříkřejších ctností, je pln paradoxů, které mu dovolují přebytků této překypující vášně užívat ke zlu. Nedochozí mu, že se tím zaprodává celý. Zapomíná ve svém slepém zaujetí, že se měří s kýmsi chytřejším a silnějším, než je on sám, a že zlý duch chytí celou ruku, podáte-li mu jen prst. A tak tento viditelný vládce viditelné přírody (totiž člověk) si umínil, že si za pomoci lékárníka, použitím kvašených nápojů, vytvoří ráj, a podobá se tak bláznů, který vymění skutečný nábytek a skutečné zahrady za dekorace namalované na plátno a napnuté do rámu. Právě v tom, že se smysl pro nekonečno tak zvrhl, je dle mého názoru příčina všech hříšných výstředností, do sebe uzavřeného opojení literáta, který byl nucen v opiu hledat úlevu od bolestí těla a odkryl tak zdroj chorobných požitků, posléze pak svou jedinou životosprávu a jakési slunce svého duševního života, až došel k nejdopornějšímu opilství kdesi na předměstích, kde se s mozkiem plným plamenů a slávy směšně válí v prachu ulice.

Mezi přípravky, které jsou nejschopnější vytvořit to, čemu říkám umělý Ideál – když ponecháme stranou tekutiny, které nás brzy doženou k tělesné zuřivosti a zdrtí duševní sílu, i vůně, jejichž bezuzdné užívání sice zjemňuje obrazotvornost, ale odčerpá postupně všechny duševní síly –, jsou hašiš a opium nejpůsobí-

vějšími látkami. Jejich používání je nejpohodlnější a jsou nejsnáze k dostání. Analyzovat tajemné účinky a chorobné rozkoše, které tyto látky mohou vyvolat, nevyhnutelné tresty, které z jejich příliš dlouhého užívání plynou, a konečně i nemravnost, která vlastně spočívá v této honbě za klamným ideálem – to bude předmětem této studie.

O opiu již byla napsána kniha, a to tak skvěle, z lékařského hlediska a zároveň i básnicky, že se neodvažuji ji nějak doplňovat. Spokojím se tedy s tím, že v jiné studii provedu rozbor této nedostupné knihy, která ani nebyla úplně do francouzštiny přeložena. Autor, znamenitý to muž mohutné a vzácné obrazotvornosti, který se nyní odmlčel a uchýlil do ústraní, se v ní odvážil s tragickou čistotou duše vylíčit všechny rozkoše i muka, které v opiu kdysi našel, a nejdramatičtější částí knihy je ta část, kde mluví o tom, jak nadlidské úsilí vůle musel vyvinout, aby unikl prokletí, kterému se sám nerozvážně zaslíbil.

Dnes budu mluvit pouze o hašiši a učiním tak dle četných a nadmíru podrobných zpráv, dle výtahů z poznámek, anebo dle výpovědí inteligentních lidí, kteří se mu dlouho oddávali. Sloučím však tyto různorodé doklady v jakousi monografii, a to tak, že za typ, který by se k těmto pokusům hodil, zvolím určitou duši, kterou konec konců nebude problém vyložit a definovat.

II. CO JE HAŠIŠ?

Ličení Marka Pola, kterému se mnoho lidí neprávem vysmívalo stejně tak, jako některým jiným dávným cestovatelům, jsou ověřena učenci a zasluhují si důvěru. Nebudu dle něho líčit, jak Horský Stařec opájel hašišem – odtud Hašišovci čili Assassini* – a zavíral do zahrady plné rozkoší některé ze svých nejmladších žáků, kterým chtěl dát představu ráje, aby takřka zahlédli odměnu, která je čeká za trpnou a slepou poslušnost. O tajné společnosti Hašišovců se můžeme poučit v knize pana de Hammera a v pojednání pana Sylvestra de Sacy, které se nachází v 16. svazku „*Pojednání Akademie nápisů a krásné literatury*“, a o původu slova assassin v jeho dopisu adresovaném redaktoru „Moniteur“, uveřejněném v čísle 359 roku 1809. Herodot vypravuje, že Skytové nahromadili semena konopí a naházeli na ně kameny, rozžhavené v ohni. Tím vznikla jakási parní lázeň, kde byla pára

* Mohamedánská sekta, založená v 11. stol. Měla 7 stupňů, z nichž nejhroznější byli fedáviové, vykonavatelé vůle velmistroy (šejch el džibál = horský pán, protože měli hrady na horách.) Velmistr si vybíral za fedávie smyslné a fanatické mladíky a dal je opilé hašišem donést do zahrady plné květin, vůní, drahých jídel a krásných dívek. Ti pak byli odhodláni ke všemu v domnění, že byli v ráji. Zejména vraždili každého, koho jim velmistr označil, i když byl nepřítel obklopen zástupem ozbrojenců. Evropané je poznali v křížáckých válkách; odtud ve francouzštině assassin = úkladný vrah.

vonnější než v kterékoli řecké lázni a vzniklá rozkoš byla tak živá, že až radostí křičeli.

Hašiš k nám opravdu přišel z Východu; dráždivé vlastnosti konopí byly velmi dobře známy ve starém Egyptě a jeho užívání je pod různými jmény velmi rozšířeno v Indii, Alžiru a šťastné Arábii. Ale i v našem okolí, přímo před očima máme zajímavé příklady opojení, které je způsobeno rostlinnými výrony. Když pomlčíme o dětech, které trpí často podivnou závratí, poté co si hrály a válely se v hromadě pokosené vojtěšky, víme, že dělníci a dělnice jsou vystaveni podobným účinkům při žni konopí; řekli byste, že z podseknuté rostliny vystupuje smrdutý výpar, který jim zlovlně kalí mozky. V hlavě žence všechno víří a někdy ji tíží přeludy. Jindy ochabnou údy a vypoví službu. Slyšeli jsme o náměsíčných záchvatech, které se často vyskytují u ruských sedláků a které je prý nutno připsat tomu, že se k přípravě pokrmů užívá oleje z konopného semene. Kdo by neznal, jak ztřeštěně si počínají slepice, které se nazobaly semence, a jaké ohnivé nadšení se zmocní koní, které sedláci o svatbách a poutích připravují k jízdě do kostela dávkou konopí, které někdy pokropí vínem?

Ale francouzské konopí se není schopno přeměnit v hašiš, nebo aspoň po opětovných pokusech lze říci, že není schopno dát přípravek, který by byl stejně účinný jako hašiš. Hašiš čili indické konopí, *Cannabis indica*, je rostlina ze skupiny kopřivovitých a podobá se ve všem konopí, které roste v našem podnebí, jenže nedosahuje stejné výšky. Má zcela mimořádnou opojnou sílu, která už několik let poutá ve Francii pozornost učenců i lidí ze společnosti. Cení se více či méně podle toho, odkud pochází; milovníci si nejvíc váží konopí bengálského; ale i konopí egyptské,

cařihradské, perské a alžírské má tytéž vlastnosti, jenže v menší míře.

Hašiš (čili tráva, totiž tráva po výtce, jako by Arabové jedním slovem tráva chtěli vystihnout pojem: „*zdroj všech nehmotných rozkoší*“) má různá jména podle svého složení a způsobů přípravy, kterou prodělal v zemích, kde byl sklizen: v Indii se jmenuje bandži, v Africe teriaki, v Alžíru a šťastné Arábii madžund atd. Není zanedbatelné, v které roční době se sklízí; největší sílu má v květu, a proto se používá výhradně rozkvetlých vrcholků k různým způsobům přípravy, o kterých si něco krátce povíme. Mastnou třešť hašiše, tak jak ji připravují Arabové, získáme, když uvaříme vrcholky čerstvé rostliny v másle s malým množstvím vody. Když se všechna voda úplně vypaří, látku procedíme a získáme tak přípravek, který se podobá pomádě žlutozelené barvy a zachovává si nepříjemný zápach hašiše zažluklého másla. V tomto tvaru se požívá v kuličkách těžkých dva až čtyři gramy; ale kvůli odpornému zápachu, který je čím dál tím silnější, dávají Arabové mastné tresti podobu zavařeniny.

Nejužívanější z těchto zavařenin, davamesk, je směs mastné tresti, cukru a libovonných látek jako je vanilka, skořice, pistácie, mandle a pižmo. Někdy dokonce přidávají něco prášku ze španělských mušek za účelem, který nemá nic společného s obyčejnými účinky hašiše. V této nové podobě není hašiš nepříjemný a lze jej brát v dávkách po 15, 20 i 30 gramech buď v číšiše kávy, nebo zabalený v oplatce.

Pokusy, které konali pánové Smith, Gastinel a Decourtive, měly za účel odhalit účinnou složku hašiše. Přes jejich úsilí je chemické složení hašiše dosud málo známé, ale jeho vlastnosti se všeobecně připisují pryskyřičné látce, která se v něm nachází

v dost velkém množství, v poměru asi desíti procent. Abychom tuto pryskyřici získali, roztluče se oschlá rostlina na hrubý prášek a ten se několikrát přefiltruje, aby se částečně zase odstranil; látka se nechá odpařovat, až ztuhne v třešť; tato třešť se prohněte s vodou, která rozpustí cizorodé klovatiny, a pak zbude čistá pryskyřice.

Tento produkt je měkký, má tmavozelenou barvu a výrazný zápach po hašiši. Pět, deset, patnáct centigramů dokáže vyvolat úžasné účinky. Ale tato hašišová látka, která se může podávat ve tvaru čokoládových pastilek nebo malých zázvorových pilulek, má (jako i davamesk a mastná třešť) účinky silnější nebo slabší velmi rozmanitého charakteru podle toho, jakou má kdo povahu a jak choulostivé má nervy. Ba co víc, účinek bývá různý i u téhož jedince. Jednou to bude nezřízená, nezadržitelná veselost, jindy pocit blaha a životní plnosti, někdy podezřelý spánek plný snů. Jsou však jevy, které se opakují dost pravidelně, zvláště pak u lidí podobné povahy a vychování; v té rozmanitosti je tedy určitá jednota, takže mohu bez velké námahy sestavit monografii o opojení, o které jsem se před chvílí zmínil.

V Cařihradě, v Alžíru, a dokonce i ve Francii se někdy hašiš kouří ve směsi s tabákem; pak se ale zmíněné úkazy jeví jen mírně a jsou, abych tak řekl, mdlé. Slyšel jsem, že nedávno filtrováním získali z hašiše olejovou třešť, která je, jak se zdá, daleko účinnější než všechny doposud známé přípravky; ta třešť není ale ještě dostatečně prozkoumána, abych mohl mluvit o jejích účincích s jistotou. Je zbytečné podotýkat, že čaj, káva a likéry jsou podpůrné látky, které propuknutí tajemného opojení urychlují.